

तस्याबाकीर्णत्वमाह जुहोवेत्यादिना अबाकीर्ण्येतेनीचैरवपात्येतेन त्रयोस्मिन्नित्यबाकीर्णमित्यर्थः द्वैचित्रवीर्यिणः विचित्रवीर्यएववैचित्रवीर्यः सपितृत्वेनास्यस्यतस्यैवेत्यर्थः ॥ २ ॥ प्रतापवानुराष्ट्रं जुहोवेति जुहावधृतराष्ट्रस्यराष्ट्रवैचित्रवीर्यिणः ॥ तपसाघोररूपेण कर्षयन् देहमात्मनः ॥ २ ॥ क्रीडेन महता विष्टोधमात्मावैप्रतापवान् ॥ पुराहिनिमिषीयाणां सन्नेदाद शवार्पिके ॥ ३ ॥ दत्ते विश्वजितो तैव पंचालानृषयोगमन् ॥ तत्रेश्वरमया च तदक्षिणार्थमनस्विनः ॥ ४ ॥ बलान्वितान्वत्सतरान् निव्याधीनेकविंशतिं ॥ तान ब्रवीद्वकोदालभ्यो विभजध्वं पशूनि ॥ ५ ॥ पशूनेतानहं त्यक्त्वा भिक्षिभ्ये राजसत्तमं ॥ एवमुक्त्वा ततो राजन् ऋषीन् सर्वान् प्रतापवान् ॥ ६ ॥ जगाम धृतराष्ट्रस्य भवं ब्राह्मणोत्तमः ॥ ससमीपगतो भूत्वा धृतराष्ट्रं जनेश्वरं ॥ ७ ॥ अयाचत पशून् दालभ्यः सचैनं रुषितो ब्रवीत् ॥ यदृच्छया मृता दृष्ट्वा गास्तदानृपसत्तमः ॥ ८ ॥ एतान्यशून् यक्षिप्रं ब्रह्मबंधो यदीच्छसि ॥ ऋषिस्तथा वचः श्रुत्वा चिंतयामास यमं वित् ॥ ९ ॥ अहो बत नृशंसैव वाक्यमुक्तोस्मि संसदि ॥ चिंतयित्वा मुहुर्तेन रोषा विष्टोद्विजोत्तमः ॥ १० ॥ मतिं च क्रेविनाशा यधृतराष्ट्रस्य भूपते ॥ सतृल्लुत्य मृतानां वै मां सानि मुनिसत्तमः ॥ ११ ॥ जुहावधृतराष्ट्रस्यराष्ट्रं नरपतेः पुरा ॥ अवाकीर्णं सरस्वत्या स्तीर्थे प्रज्वाल्य पावकं ॥ १२ ॥ बकोदालभ्यो महाराजनियमं परमं स्थितः ॥ स तैरेव जुहावाः स्यराष्ट्रं मांसैर्महातपाः ॥ १३ ॥ तस्मिंस्तु विधिवत्सन्ने संप्रवृत्ते सुदारुणे ॥ अक्षीय ततो राष्ट्रं धृतराष्ट्रस्य पार्थिव ॥ १४ ॥ ततः प्रक्षीयमाणं तद्राज्यं तस्य महीपते ॥ छिद्यमानं यथानंतं वनं परश्रुनाविभो ॥ १५ ॥ बभूवापद्रुतं च व्यवकीर्णमचेतनं ॥ दृष्ट्वा तथा वकीर्णं तुराष्ट्रं समनुजाधिपः ॥ १६ ॥ बभूव दुर्मनाराजं श्रितयामास च प्रभुः ॥ मोक्षार्थमकरोद्यत्नं ब्राह्मणैः सहितः पुरा ॥ १७ ॥ न च श्रेयोध्यगच्छत्तु क्षीयते राष्ट्रमेव च ॥ यदा स पार्थिवः खिन्नस्ते च विप्रास्तदानघ ॥ १८ ॥ यदा चापि न शक्नोति राष्ट्रं मोक्षयितुं नृप ॥ अथ वै प्राश्रिकांस्तत्र प्रच्छज न मे जय ॥ १९ ॥ ततो वै प्राश्रिकाः प्राहुः पशुं विप्रकृतस्त्वया ॥ मांसैरभिजुहोतीति तवराष्ट्रं मुनिर्वकः ॥ २० ॥ तेन ते हूयमानस्यराष्ट्रस्य स्यक्षयो महान् ॥ तस्यैतत्तपसः कर्म येन ते घल्लयो महान् ॥ २१ ॥ अपांकुं जेसरस्वत्या स्तं प्रसादय पार्थिव ॥ सरस्वतीं ततो गत्वा सराजा वकम ब्रवीत् ॥ २२ ॥ निपत्य शिरसा भूमौ प्रांजलिर्भरतर्षभ ॥ प्रसादयेत्वां भगवन् प्रपराधं क्षमस्व मे ॥ २३ ॥ मम दीनस्य लुब्धस्य मौर्ख्येण हतचेतसः ॥ त्वंगतिस्त्वं च मे नाथ प्रसादं कर्तुमर्हसि ॥ २४ ॥

संबंधः सन्नेदत्ते निवृत्ते सतीत्युत्तरेण संबंधः ॥ ३ ॥ पंचालात्पुंविश्वजितो यज्ञस्यति अगमन् पंचालं राजानं ययुरित्यर्थः ईश्वरं पंचालराजदत्तात् स्वयंतत्र प्रागं दग्धं हतीतवाद् इत्यर्थः ॥ ६ ॥ ७ ॥ यदृच्छयेति गाः बलीवर्दान् येषु ॥ ८ ॥ ९ ॥ १० ॥ ११ ॥ १२ ॥ १३ ॥ १४ ॥ १५ ॥ १६ ॥ १७ ॥ १८ ॥ १९ ॥ २० ॥ २१ ॥ २२ ॥ २३ ॥ २४ ॥